

Ročník XXÍ.

Číslo 1.—2.

O B R A Ň A V Í R Y.

Vydává Tisková Liga.

Redaktor

Ant. Suchoradský.

Z dějin tajného spolku rosenkreuzerů.

Příspěvek k poznání nábožensko-okultních proudů
XVII. a XVIII. století.

Napsal V. O. Hlošina,

Kč 5.—.

V Praze 1928.

Knihtiskárna Družstva Vlast.
Nákladem Tiskové Ligy.

Připomenutí.

Okultismus stává se v době naší bludem, chorobou a módou zároveň. Není to nic nového. Vždyť jimi byl již v době XVII. a XVIII. století. Nynější společnost hledá totiž v něm náhražku za dobrovolně odhozenou víru katolické církve a kryje se jím proti výčitce a výtce nevěry. Proto moderní výsledky jeho snadno chápe jenom ten, kdo bedlivě sledoval historický rozvoj racionalistických principů v oboru náboženském od dob babylonských, perských, egyptských, řeckých a římských mysterií až po protestantismus, deismus, pietismus, svobodné zednářství a volnomyšlenkářství. Prostě člověk, jenž duší stále, a to hned od stvoření, tkví, jak moderně se říká, v metapsychismu, ač věrně katolicky má se vlastně

řící v Bohu, neboť, jak dí sv. Augustin, nepokojné je srdce lidské, pokud nespočine ve svém Stvořiteli, nemůže právě proto nikdy úplně od Boha se odpoutati a vyhledává si tedy, jako lidé za podobných okolností dob minulých, pojem jaksi indiferentní či pojem, jímž by skryl zlobu svého srdce se zvráceností své vůle, ale při tom přece mohl se honositi, že nadobro z nadpřirozena nevypadl. A k tomu nejlépe hodí se mu okultismus.

Z toho důvodu nepřekvapí, že okultismus v době poslední rozšířil se také v Československé republice mírou nebývalou, a že tu i veřejný tisk částečně dal se v jeho služby, jak je patrné z celé řady knih, spisů a novin z dob poválečných. Vždyť stačí tu zajisté poukázati jen na poblouzení spiritistická, různé věstkyně, předpovídání budoucnosti a p., dále na knihovnu „Sfingy“, na publikace ústředního nakladatelství okultních děl v Přerově, na spisy Emanuele Lešehrada, atd. Alespoň díla tohoto posledně připomenutého autora „Tajné společnosti v Čechách od nejstarších časů až do dnešní doby“ a „Pokus o historii

bratrstva růže a kříže ve styku s Jednotou českobratrskou“, jakož i básnická a publicistická jeho činnost, jak se tato jeví na př. v povídce „Zázračný člověk“, uveřejněné dne 13. června 1926 v „Národní Politice“, – nebo ve „Zpěvech“ atd., nemají dle mého přesvědčení jiného účele, než šířiti v Československu okultismus a jeho ovzduší. I jest tedy z tohoto námětu dlužno okultismu dob minulých věnovati trochu více pozornosti, než posud se dělo, a postaviti jej v přísné světlo pravdy.¹⁾

¹⁾ Použil jsem následujících článků a spisů: H e r m e l i n k „Rosenkreuzer“ v Hauckově „Realencyklopaedie für protestant. Theologie u. Kirche“, 3. vydání, XVII, 150—156; H e f e l e - R a i c h „Rosenkreuzer“ ve Wetzler-Welteově „Kirchenlexikon“, 2. vydání, X, 1283—1290; B r o c k h a u s „Rosenkreuzer“ v „Konversations - Lexikon“, XIII, 100; E m a n u e l L e š e h r a d „Pokus o historii bratrstva Růže a Kříže v Čechách ve styku s Jednotou Českých bratří“, Praha 1921; T ý ž „Tajné společnosti v Čechách od nejstarších časů po dnešní doby“, Praha 1922; N. A. B o u t n y - J i ř í H o r a „Kabbala, sekty a tajné spolky“, Praha 1925 a j.

O domnělém vzniku rosenkreuzerů.

V nejpłodnější době tajných spolků, t. j. na počátku XVII. století vřelo to v celé střední a západní Evropě v duších ideami, jichž cílem byla všeobecná náprava či reformace světa, ve všech směrech přesycených varem a klokotem nesnesitelným. Nejrozmanitější náboženští blouznivci, alchymisté, vyrábitele zlata, astrologové, vykladači snů, předpovídači budoucnosti, věštcí, věšt-kyně, weigeliáni, přívrženci Theofrasta Bombasta Paracelsa a jiní provozovali v pravém slova smyslu svá řemesla nejen v hlavních a větších městech, ale i po venkově. Tím rozmohl se tehdy sklon k špatně chápaným mysteriím a dobrodružstvím nábožensko okultním do té míry, že všude mluvilo se a myslilo o tajných spolcích, tajných naukách, čarodějství a černokněžnictví. Lidé ve všem viděli působení sil nadpřirozených, mimořádných, metafysických, a vzdělanci, t. j. inteligenti a hlavně kněží všech náboženských společností byli všeobecně považováni za členy tajných spolků, jež tyto síly ovládají. Než to nebylo přesvědčením jenom nižších vrstev společenských, ale i kruhů vyšších a nejvyšších, jak toho dokladem v Čechách je pověstná doba císaře Rudolfa II. a celého jeho dvora.

A právě v té době, již někteří velmi případně nazývají hloupostním paroxysmem, také začalo se čile psátí a mnoho jednati o novém tajném spolku rosenkreuzerů.²⁾ Byly totiž r. 1614 v německém Kasselu v tištěné Viléma Wessela vydány dva menší spisky, spojené v jeden svazek, jichž názvy byly: „Allgemeine und Generalreformation der gantzen weitem Welt. Beneben der „Fama Fraternitatis“ desz löblichen Ordens, des Rosenkreutzes an alle Gelehrte und Häupter Europae geschrieben...“, t. j. „Všeobecná a generální reformace celého širého světa. Při tom „Fama Fraternitatis“ proslaveného řádu rosenkreuzerů, napsaná všem učencům a hlavám (států) v Europě, s přílohou latinského textu o jich učení, jenž před tím nikdy nebyl tištěn, nyní pak na četné dotazy ochotně je vydán a sdělován zároveň s německým překladem všem mravným a svědomitým duším od jakéhosi Filomagoga, milovníka dychtícího po Světle, Pravdě a Míru,“ jež obsahovaly počátky, rozvoj a celou organizaci tohoto řádu či spolku. A protože dílko „táhlo“, byl týž spisec hned roku následujícího (1615) pře-

²⁾ Pokud se týče názvu, považuji za nejvhodnější psátí rosenkreuzerové, jak uvádí také i Ottův sl. n., XXI, 975, ježto domněle tajný spolek tento vznikl v Německu a zakladatelem jeho byl prý Kristian Rosenkreuz.

tištěn v novém vydání s dodatkem: „Auch einer kurtzen Responsion, von dem Herrn Haselmayer gestellt, welcher deszwegen von den Jesuïtern gefänglich eingezogen und auff eine Galleren geschmiedet. Itzo öffentlich in Druck verfertiget und allen treuen Hertzen communiciret worden,“ t. j. „Také s krátkou odpovědí, sepsanou od pana Haselmayera, jenž proto byl jesuity zatčen a na galeje přikován. Nyní tiskem na světlo vydaná a všem věrným srdcím věnovaná.“ Mimo to k druhému vydání téhož spisku z roku 1615 byl připojen ještě další spisek, t. j. druhý doplněk obou původních prací pod názvem „Confessio Fraternitatis R. C. ad eruditos Europae,“ t. j. „Vyznání víry spolku rosenkreuzerů k učencům evropským,“ kterážto confessio byla uveřejněna na stránce 43. a nn., a to nejprve latinsky a pak na stránce 65. a násl. také německy.

Než, poněvadž „Allgemeine u. General-reformation“ i s „Fama, Fraternitatis“ a se dvěma svými dodatky byla již koncem XVIII. věku knihou velmi vzácnou, vydal vše znovu r. 1781 v Berlíně Bedřich Nicolai s klamným udáním, že zmíněná kniha „byla nově vytištěna“ v Řezně „Anno MDCCLXXXI“ t. j. „Roku 1781“. Konečně kritická vydání, ale jen spisku „Fama Fraternitatis“ a spisku „Confessio“ vyšla ve Frankfurtě nad Mohanem r. 1827.

Důsledkem toho dlužno tedy rozeznávati při nejstarších spisech, jednajících o rosenkreuzeřích, mimo dodatek Haselmayerův, vlastně tři základní práce, a to: „Všeobecnou a generální reformaci,“ „Fama Fraternitatis,“ t. j. „To, co se povídá či Pověst o bratrstvu rosenkreuzerů“ a „Vyznání víry...“

O obsahu první základní práce o rosenkreuzeřích.

V první základní práci o rosenkreuzeřích či ve „Všeobecné reformaci“ pojednává se vlastně o opravě světa vůbec. Za času císaře Justiniána shledal prý totiž Apollo, že svět je pln nepravostí, hříchů a zloby. Proto rozhodl se, že svolá sněm moudrých, ctihodných a cnostných mužů ze všech stavů a národů, kteří by usnesli se o prostředcích k opravě, t. j. k reformaci světa vedoucích. Bohužel po dlouhém hledání nebyl nalezen mezi obyčejnými smrtelníky ani jediný, jenž by měl všechny k tomu potřebné vlastnosti, t. j., jenž by byl pln cnosti, rozhledu a moudrosti. I usmyslil si tedy Apollo, že k témuž účeli vyvolí si sedm mudrců ze starého Řecka se třemi Římany: Markem, Katonem a Senekou. Sekretářem jich stal se mladý italský filosof Jakub Mazzoni. Všichni Apollem vyvolení sešli se bez meškání v jistém paláci v Delfách a začali

sněmovati o reformaci světa. K nim přidružili se záhy i jiní mudrci. Potom začalo se řečniti a mluvití páté přes deváté, jak by oprava světa provésti se dala. Řeči byly dlouhé a velevýznamné.

Tak na př. mudrc Thales si přál, aby do srdce každého člověka vedlo okénko, kterým by bylo patrno, co se v onom člověku skrývá. Solon mluvil komunisticky a žádal, aby statky pozemské rozdělily se mezi všechny lidi stejným dílem. Bias navrhoval, aby styk člověka s člověkem nadobro byl potřen a znemožněn, aby všechny mosty byly strhány a plavba na lodích zakázána. Kato domníval se, že je nutno prositi Boha, aby poslal na svět novou potopu, jež by pohltila všechny osoby ženského pohlaví a z mužů ponechala jen ty, jimž není posud 20 let. Než, poněvadž v tom případě musilo by zahynouti pak i pokolení lidské, nechť tedy Hospodin po příslušných prosbách zavede na světě nový způsob rozmnožování se lidí bez ženských a pod. K posledu, když jeden navrhoval to, jiný ono, třetí zase něco jiného atd., povstala mezi přítomnými všeobecná hádka. V tom však ukázal se nový náhled, jenž zamluvil se všem. Všichni alespoň jednosvorně žádali, aby vyzváno bylo churavé jich století, by do sněmu přišlo a tam své chyby samo si předneslo,

A opravdu století přišlo. Byl to stařec, vypadající sice velmi krásně, ale hlas jeho byl ošklivý a chorobný. Všichni sněmovníci počali si ho prohlížeti. Než hle, při důkladnější prohlídce se přesvědčili, že červenost jeho tváří pochází od nabarvení a že vlastně na celém starci není ani lot zdravého masa. Mudrci tedy plni úžasu poznali, že síly jich k reformaci světa vůbec nestačí. Proto, aby přece čestně ze sněmu odejítí mohli, rozhodli, aby se zavedly nové daně na zeli, česnek, řepu a petržel. Potom sněm za nesmírné sebechvály, kde jeden oslavoval druhého, všichni jednoho každého a tento zase ostatní, vydal akta a zápis o svém jednání a za ohromného nadšení pošetilých na ulicích zástupů se rozešel.

O životě domnělého zakladatele rosenkreuzerů.

V druhé základní práci, jednající o rosenkreuzeřích či ve „Famě“, mluví se nejprve za všeobecného posměchu a satiry, prostoupené vtipy, žerty a pošklebky, jimiž „Všeobecná reformace“ končila, o „nesmírně vážných a hlubokých pokrocích“ tehdejšího bohosloví a věd přírodních a potom následuje zpráva o „kdys velmi pobožném, náboženský založeném a Duchem svatým

osvíceném otci Chr. R. C.“, t. j. Kristiánu Rosenkreuzerovi, již před 200 lety zakladateli rozenkreuzerského spolku „za účelem uskutečnění všeobecné a generální reformace světa,“ kterou, jak výslovně se dí, přivoditi mají „Němci a hlavně nový rozvoj našeho bratrstva“.

A tu podle zmíněné již „Famy“ Kristián Rosenkreuz pocházel prý ze šlechtického německého rodu. V pěti létech stáří byl dán do kláštera. Tam věnoval se ve XIV. století vědám. Jako jinoch vydal se s jedním starším klášterníkem na cestu do Svaté země k Božímu hrobu. Na ostrově Cypru zemřel jeho společník. Kr. R. C. cestoval však dále. Ale do Jerusalema nedošel. V Damašku totiž setkal se s Araby a ti svým učením zabrali jej tolik, že věnoval mu všechn čas i síly. Od nich přiučil se tajným či hermetickým vědám. Arabové totiž nehledíce na jeho mladý věk, sotva 16 let čítající, ihned přijali jej mezi sebe, poněvadž znali jeho jméno, aniž by jim je byl prozradil, i všechny tajnosti jeho kláštera. Potom vyučili jej svému jazyku, fysice a matematice. Tehdy Rosenkreuz přeložil „Arabskou knihu“ a „Librum M“, t. j. „Mundi“ či „Knihu světa“ do latiny a obě vzal si na cestu, když po třech letech z rozkazu svých arabských učitelů odešel do Fezu v Egyptě. To stalo se proto, že mezi Damaškem a Fezem

docházelo pravidlem k výměně všech nově získaných učeností i umění, „kdežto u nás Němců, bohužel, rádo by větší stádo samo vypáslo celé pastvisko.“

Ve Fezu přiučil se Rosenkreuz nové moudrosti a zejména magii. Tam však poznal také důkladnost a důstojnost křesťanství a přesvědčil se o nezvratném jeho základě, lepším všech základů ostatních, či o náboženství, ježto toto „jako naschvál souhlasí s harmonií celého světa a zázračně bylo vtisknuto všem periodám věků.“ Poznal také, že jako v jádře je celý strom, tak právě i v malém člověku, že je celý veliký svět, čili, že člověk je mikrokosmem, t. j. malým světem. Potom po dvou letech odebral se do Španěl. Tam snažil se pomoci učencům a reformovati nedostatky i chyby církve a veskeré morální filosofie. Ale vysmáli se mu. I odebral se tedy do jiných evropských zemí, aby rozmnožil světlo, které Filip Paracelsus³⁾ roznítil. A proto právě v Evropě založil spolek, ježž „by měl dosti zlata a drahokamů“, ježto vyrábění zlata tehdy ná-

³⁾ P'ným jménem Philippus Aureolus Theophrastus Paracelsus, přezděný později Bombastus de Hohenheim, narodil se r. 1493 v Einsiedelu ve Švýcařích a zemřel r. 1541 v Salcpurce. Proslavil se nejen jako praktický lékař a alchymista, ale zvláště jako stoupenec tajných, t. j. hermetických věd. Proto stoupenci jeho v oboru tajných věd nazýváni bývají paracelsisty.

leželo v obor tajných věd. Mimo to chtěl vladařům raditi ve všech záležitostech po způsobu pohanských věštíren, protože znal jejich tajnosti. Než, poněvadž nikdo nechtěl jej poslouchati, vrátil se do Německa, ačkoliv „mohl se chlubití uměním proměňovati kovy ve zlato“. Ostatně chtěl také více nebi a jeho obyvatelům se líbiti, nežli světu.

Ve své vlasti, poněvadž vyšší cíle odvolávaly jej od prodávání moudrosti při výrobě zlata, aby těchto vyšších cílů dosáhl, založil si Rosenkreuz klášter, nazvaný klášterem Ducha sv., kdež se usadil. Tam popsal své cesty a tajnou vědu, již se přiučil. Při tom zhotovoval různé matematické přístroje. Za pomocníky měl z počátku jen tři bratry, o to Fr. G. V., Fr. J. A., Fr. J. O. a později ještě jiné 4 bratry, a to z kláštera, v němž původně byl vychován. Ty vyučil magii, magickým znakům a správnému porozumění „Knize M.“, t. j. „Knize světa“. Mimo to on i jeho pomocníci, či všichni dohromady, složili „Volumen“, t. j. „Svazek“, v němž uvedli vše, „co si člověk přáti, žádati a v co doufati může“. Potom založili spolek rosenkreuzerů, protože „pravá filosofie“, jak dále se v návodě přidává, „nemá praktické ceny, leč kusa papíru.“

Za nedlouho po založení svého spolku vyslal Kristián Rosenkreuz posléze své pomocníky do celého světa za následujících pod-

mínek: 1. že každý z nich má zdarma nemocné léčiti; 2. že každý má se šatiti dle kroje země, kde bude, protože rosenkreuzeri nemají zvláštního řádového šatu; 3. že každý každého roku v den C ukáže se svému mistru v domě či klášteře Ducha sv., anebo bez prodlení udá příčinu své nepřítomnosti; 4. že každý postará se o vhodného svého nástupce; 5. že slovo R. C. bude jich pečetí, heslem a odznakem a 6. že jich spolek zůstane po sto let v tajnosti. I rozešli se tedy bratři a s důvěrností velikou očekávali dobu, kdy církev bude zreformována, t. j. „očištěna“. Nepocítovali ani bolesti, ani nemoci. Toliko musili umřít jako všichni lidé.

Rosenkreuz potom zemřel ve stáří 106 let a byl pohřben v klášteře Ducha sv. na neznámém místě. Ani bratři, kteří ihned zvolili jeho nástupce v hodnosti Mistra či Velmistra, toho nevěděli. Sami o sobě byli také beze všech zpráv. Rozptýlili se po všech zemích.

V tom však stalo se, že po 120 letech od těch časů, co otec Rosenkreuz byl skonal, bylo nutno provésti několik oprav a změn na řádovém domě Ducha sv. Při tom nalezeny byly tajné dveře s nápisem: „Post CXX annos patebo“, t. j. „Po 120 letech budu odkryt“ a za dveřmi hrobka, jež se

štropu byla osvěcována umělé vyvolaným světlem v podobě slunce. Uprostřed hrobky místo náhrobního kamene byl kulatý oltář s bronzovou náhoře deskou a nápisem: „E. C. R. C., universi compendium, vivus mihi sepulcrum hac feci,“ t. j. „Já Kr. Rosenkreuz, malý svět, za živa vybudoval jsem si tento hrob.“ Mimo to na přední straně desky byl nápis: „Jesus mihi omnia,“ t. j. „Ježíš mé všechno“ a uprostřed čtyři sochy či postavy s nápisy: „Nequaquam vacuum,“ „Legis iugum,“ „Libertas evangelii,“ „Dei gloria intacta,“ t. j. „Náplň všeho“ či doslova „Nižádná prázdnota,“ „Jho zákona,“ „Svoboda evangelia,“ „Nedotčená sláva Boží.“ Hrobka sama byla pak rozdělena v trojúhelník a čtverec, na jichž stěnách byly zpodobněny a popsány věci nebeské i pozemské. Na oltáři byly uloženy tajemné nádoby všeho druhu a bratrské knihy. Pod oltářem nalézala se bronzová deska. Po její vyzvednutí bylo tam nalezeno celé či neseťlé tělo zakladatele, jež drželo v ruce zlatem napsanou pergamenovou knihu T., „jež potom po bibli stala se naším nejdrahocennějším pokladem a měla co nejdůkladnější kritice světa se podrobiti.“ Kniha tato končila zprávou o životě a příbězích „Ch. Ros. C.“, t. j. „Kristiána Rosenkreuze“, jenž „v těchto místech pro pozdější rozumnější časy vybudoval si: „gazam

sapientiae,“ t. j. „chýši“ nebo „stánek moudrosti“.

Po tomto neobyčejném nálezu přišla tedy chvíle, kdy s povolením Božím bratrstvo rosenkreuzerů má, jak „Fama“ uvádí, právo veřejnosti se představití a nové členy přijímat. Proto evropští učenci se vyzývají, aby ve „Famě“, jež ostatně v pěti jazycích vysílá se do světa, obsažená umění co nejprísněji a nejpodrobněji zkoumali a své názory o nich tiskem sdělovali. Kéž aspoň někteří z nich stanou se také členy bratrstva!

Aby však každý věděl, pokračuje táž „Fama“, ku kterému náboženskému vyznání bratři rosenkreuzerové se hlásí, nechť zví celý svět, tito že hlásí se ke Kristu, jehož „učení za této poslední doby zvláště v Německu jasně a zřejmě bylo hlásáno a podnes za vyloučení všech náboženských blouznivců, kacířů a falešných proroků v některých krajinách se hlásá, obhazuje a rozšiřuje.“ Rosenkreuzleři mají také dvě svátosti, jak tyto byly zavedeny „cum phrasibus“, t. j. „se všemi frázemi“ a „cum ceremoniis“, t. j. „obřady první reformované církve.“ Ve věcech politických uznávají římskou říši a čtvrtou monarchii (quartam monarchiam) za hlavu svou i všech křesťanů.“ Jich filosofie buduje „na Kristu ve všech směrech (in Jesu ex omni parte)“. Jako

totiž Kristus jest obrazem Otce, tak filosofie má býti zase obrazem Pána Ježíše. Úhlavními nepřátely rosenkreuzerů jsou bezbožní a prokletí vyrábitelé zlata, kteří nejsou ničím jiným, než „velikými šelmami, uličníky, prohnanými šejdíři a lenivými vyžrávači“. Je nezvratným podvodem, že „mutatio metallorum“, t. j. „vyrábění zlata z různých kovů“ je nejvyšším cílem (apex) a stěžejním bodem (fastigium) filosofie. Vždyť pro opravdového filosofa po příkladu Paracelsově vyrábění zlata je hračkou a jenom vedlejším zaměstnáním (parergon). Ten zajisté, komu celá příroda je otevřena, neraduje se z toho, že může vytvořiti slunce či, jak Kristus praví, že ďáblové jej poslouchají, ale raduje se z toho, že vidí nebesa otevřená a anděly Boží sestupující a vystupující a že jméno jeho napsáno je v knize života. Proto každému, kdo k rosenkreuzerům přistoupí, sdělí tito dobrovolně všechna tajemství (mysteria), čímž bude míti „více zlata, než král španělský dostává z obou Indií,“ bude prost všech nemocí, bude nesmrtelný a zemře jenom proto, že Bůh v daném okamžiku odvolá jeho duši z těla, ježto jedině rosenkreuzeři znají elixír života.

Posléze spis končí heslem: „Sub umbra alarum tuarum Jehova,“ t. j. „Pod stínem křídel Tvých, Hospodine.“

O třetí základní práci o rosenkreuzeřích a o Haselmayerově dodatku.

Ve třetí základní práci, jednající o rosenkreuzeřích či ve „Vyznání“, jež mělo doplniti to, co ještě zvědavci o nich věděti chtěli, opakuje se vlastně obsah spisku „Fama“ a mimo to velmi silně za připomínání apokalyptických myšlenek ze Zjevení sv. Jana útočí se proti papežství. Vyznání obsahuje také některé nové pozitivní návrhy, reformační a odporoučí praktickou zbožnost na základě bible bez konfesních snah reformačních církví a činí nové sliby svým stoupencům. Za to fantasticko historická podání, obsažená ve „Famě“, jsou vynechána až na poznámku, že zakladatel spolku Kristián Rosenkreuz narodil se roku 1378 a končí se slovy: „Pokud naše společnost (bratrstvo) neohlásí svou novou moudrost, drž se každý jenom bible!“

Konečně v „Krátké odpovědi“, jejímž autorem je prý tyrolský notář Antonín či Adam Haselmayer, jenž sám sebe nazývá „archiducalis alumnus notarius seu iudex ordinarius caesareus,“ t. j. „arcivévodským notářem či řádným císařským soudcem“ a narodil se prý ve „Svatém Křížku“ (Das heilige Kreuzdörflein) u Cel nebo dle jiných u Hallu v Tyrolích, ač jinak o něm ničeho více známo není, uvádí se slohem ne-

jasně bombastickým, že „Fama“ již r. 1610 v Tyrolích byla práci velmi známou a v rukopisech šířenou a že již tehdy vzbudila všeobecný zájem, ač tento nevyrovnal se zájmu z roku 1614, když tato vyšla tiskem, ježto tehdy ze všech stran docházely dotazy o nově nabízené moudrosti a o podmínkách vstupu do nového spolku či bratrstva.

A v tomto posledním, což snad jest jediným pravdivým a vážně myšlenkovým bodem ve všech třech základních rosenkreuzerských spisech i jich dodatku, měl Haselmayer nesporně nejšťastnější nápad. Ale spoň od roku 1615, kdy jeho „Odpověď“ byla tištěna, kde kdo začal se o rosenkreuzery zajímati. I mužové velmi vážní, jako na př. Kartesius,⁴⁾ Komenský a jiní, pátrali po novém spolku, chtějíce se obeznámiti s jeho činností a organizací. Také opravdová záplava spisků a brožur se rosenkreuzery obírala. Z těch ovšem většina brala vše vážně a doslova, co „Fama“, jež vždy platila za hlavní a nejdůležitější rosenkreuzerský tisk, uváděla. Pouze menšina byla směru opačného, majíc vše za podvod, satiru, žert anebo i časový vtip. Některé spisy do-

⁴⁾ Renatus Cartesius, vlastním jménem René Descartes, filosof francouzský a „otec“ novější filosofie, proslavený zásadou „Cogito, ergo sum“, t. j. „Myslím, proto jsem“. Týž narodil se 31. III. 1596 a zemřel 11. II. 1650.

cela obsah „Famy“ ještě zveličily, vyšperkovaly a mystickými zajímavostmi přecpaly. Zatím také Andreae a neznámý pseudonym, podpisující se „Irenaeus Agnostos“, jenž stavěl se jako by byl sekretářem nově založeného spolku rosenkreuzerů, vydali některá vysvětlení a obeznamovali veřejnost s cíly, stanovami a snahami domnělého bratrství. Ale přes to přece spolek jakožto takový nikde na veřejnost nevystoupil.

Než ani to nevadilo menším nábožensko-blouznivým společnostem, aby se neprohlašovaly za rosenkreuzery a nezakládaly jich spolková odvětví. Tak roku 1622 povstala v Haagu rosenkreuzerská společnost, jejíž domnělým zakladatelem byl prý Kristian Rose, t. j. Růže. Mimo to angličan Robert Fludd, přimísiv k domnělým zásadám rosenkreuzerů různé vidiny Paracelsovy, vytvořil tak zvanou plamennou filosofii, jež nacházela hojně stoupenců.⁵⁾ Ba vyskytli se

⁵⁾ Robert Fludd, zvaný latinsky Robertus de Fludibus, narozený r. 1574. zemřel r. 1637 v Londýně. Vyznal se ve filosofii, lékařství, přírodních vědách, alchymii a theosofii. Sepsal celou řadu latinských spisů, v nichž stýká se velmi úzce s názory Paracelsa a Kornelia Agrippy. Myšlenky jeho odporují jak náboženství tak filosofickým názorům své doby. Měl proto mnoho nepřátel, ač, celkem vzato, byl spíše theosofickým blouznivcem, než opravdovým filosofem. Proti názorům sobě protivným bojoval až příliš směle a bezohledně.

i jednotlivci tvrdící, že také někteří jesuité vydali anebo alespoň opravili či docela přiostrili a změnili různé rosenkreuzerské spisy, aby jimi na scestí zavedli hlavně protestanty a jinověrce tehdejší doby vůbec. Ale to vše dělo se jenom na oklamání důvěřivých lidí. Alespoň o haagské společnosti je dokázáno, že to vlastně byl spolek alchymistů a o Robertovi Fluddovi, že nelze jeho filosofii vážně se obírat. Krátce v XVII. věku pod jménem rosenkreuzerů počali se ukrývati nejrůznější inteligentní dobrodruzi a podvodníci.

A že tomu vskutku tak bylo, je zjevno ze spisu: „Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreuzes,“ t. j. „Chemická svatba Kristiána Rosenkreuze,“ vyšlého r. 1616 ve Štrasburku, jenž byl prací Jana Valentina Andreae, a to hned z mladších, studentských let, jak to týž dosvědčuje sám ve své autobiografii, nazvané „Vita“, t. j. „Můj život“ při roce 1602 a 1603. Vždyť tato „Chemická svatba“ je vlastně román, jehož účelem je se-směšniti zástup ješitných bláznů své doby, jenž pod jménem paracelsistů, zlatovýrobců, alchymistů a různých blouznivců provozoval všelike nepřístojnosti. A hle, právě tento román podobá se spisku „Fama“, jednajícím o rosenkreuzeřích, jako vejce vejci. Nesporně tedy dlužno celé vypravování „Famy“ o tajném spolku rosenkreuzerů bráti vlastně

za satiru a vtip, jež vůbec neměly reálného základu, přes to že „Fama“ a i „Vyznání“ mohly se vykázati přímo neuvěřitelnými výsledky v propagaci myšlenky, již hlásaly. Mimo to za autora jich dlužno považovati Jana Valentina Andreae.

O poměru Jana Valentina Andreae k rosenkreuzerům.

Jan Valentin Andreae, narodiv se dne 17. srpna r. 1586, pocházel z velmi vážené protestantské rodiny, jejíž členové většinou věnovali se povolání duchovnímu. Také otec jeho byl nejprve protestantským děkanem v Herrenbergu a později proboštem v Königsbronnu. Z té příčiny dostalo se Janu Valentinovi velmi pečlivého vychování a vzdělání. Týž v letech 1601—1607 studoval na universitě v Tubinkách. A tehdy právě zkoncipoval „Chemickou svatbu“, a to v letech 1602—1603, a také spisek „Famu“, ježto jeho údaje poukazují právě k roku 1604. Alespoň Andreae byl v té době členem dosti pochybného spolku, jenž r. 1607 pro mravnostní závady byl rozpuštěn. Musil tedy i Andreae, ač byl jinak nevinný, z Tubink odejít. Než týž po třech letech velmi pohnutlivého života vrátil se do Tubink zpět a hlásil se o duchovní úřad či faru ve Virtembersku. Ale neobdržel ničeho. Proto

učil se zatím u Besolda, známého překladatele Kampannelly a Bokalina, italsky.⁶⁾ Při té příležitosti uzavřel také důvěrné přátelství s rakouskými hrabaty Abrahamem Hölzelem a Tobiášem Heszem, z čehož později vzniklo mu mnoho nepříjemností a pomluv. S nimi a ještě s jinými tubinskými mistry rozmlouával častěji i o myšlence nového spolku rosenkreuzerů, čehož výsledkem bylo „Vyznání“. Proto nejdéle roku 1610 byl spisek „Fama“ již nesporně manuskriptem. Roku 1611 cestoval Andreae po Rakousku a Italii, načež roku 1612 stal se, ze zvláštní milosti vévody virtemberského Jana Bedřicha, duchovním v tubinském nadačním domě a konečně r. 1614 protestantským farářem.

Potom v letech 1614—1616 počali přátelé Andreaeovi vydávati rosenkreuzerské spisy, poněvadž Andreae jako duchovní luterské církve a oblíbenec virtemberského vladaře nemohl tak učiniti sám prostě z důvodů, že chemická výroba zlata z různých kovů, již spisy rosenkreuzerské tolik diskreditují, byla nejoblíbenějším zaměstnáním virtember-

⁶⁾ Krištof Besold narodil se r. 1577 v Tubinkách a zemřel r. 1638 v Ingolstadtě. Obíral se studiem práv a sepsal 92 různých spisů. Znal několik řečí a z nich i překládal, jako na př. spisky italského filosofa a dominikána Tomáše Campanelly, zemřelého r. 1639, satiry italského architekta Trajana Boccalinio. zemřelého r. 1615 atd.

ských vévodů a že „Vyznání“ rosenkreuzerských bratří mohlo se mu jakožto luterskému faráři státi velmi osudným. Andreae tedy, který přece z dřívějších let znal velmi dobře trpké ovoce vyhnanství, oběmu se vyhnul, skryv se za své přátele. Bylo to sice známkou nedokonalého osobního charakteru, ale snadno pochopitelné nejen z důvodů, právě uvedených, ale také z okolností, že duše jeho, jež předstihovala své století o mnoho let, byvši zklamána ve svých tužbách, umdlela a sklesla. Jest alespoň jisto, že Andreae nikdy svého cíle nedošel. Poskytovaly mu tedy jeho fantastické hříčky a přeroztodivné myšlenkové zápletky až do smrti, jež jej zastihla, ve Štrasburce 27. června 1654, jakousi náhrázkou vnitřní radosti a spokojenosti.

Andreae ovšem nikde k autorství rosenkreuzerských spisů se nepřiznal, ale přesto všeobecně se mu připisovaly a připisují, poněvadž dle zásady: „Ex ungue leonem,“ t. j. „Dle drápů poznává se lev,“ spisy samy svého tvůrce hlásají. Andreae totiž přiznav se k autorství spisu „Chemická svatba,“ již chtěl, jak sám praví, vypodobniti pouze hlouposti a bláznovství své doby, nepřímě přiznal se i k spisům rosenkreuzerským, jevícím stejnou tendenci. Mimo to s „Famou“, jakožto úvod k ní, vydaný spis „Všeobecná a generální reformace“ není ničím jiným, než

slovným překladem italského dílka Trajana Bokaliniho. „Ragguagli di Parnaso,“ t. j. „Zápasy na Parnase,“ Než, poněvadž Andreae tohoto spisovatele velice si oblíbil a docela ve svém spise „Mythologia Christiana,“ t. j. „Křesťanská mythologie“ jej jako svůj vzor věrně následoval, jest více než pravděpodobno, že také jeho spisek o generální reformaci přeložil a k „Famě“ připojil čili že oba spisky sám vypracoval a vydal. A opravdu oba tyto spisky se vlastně doplňují, ježto v prvním staví se na pranýř posměchu a výsměchu šarlatáni a oprávcí političtí a v druhém zase šarlatáni a reformátoři náboženští, jako jsou na př. mystičtí blouznivci, hlásající novou moudrost, alchymisté jako vyrabitelé zlata, prodlužovatelé života pomocí elixíru a p. Ostatně výsměch civilisace tehdejší doby byl vlastním motivem všech prací Andreaeových, jak toho důkazy ani dosvědčovati netřeba.

Vždyť na př. přítel Andreaeův, tubinský profesor Besold nazýval veřejně spisky „Fama“ a „Vyznání“, „*lusus ingenii nimium lascivientis*,“ t. j. „výronem ducha až příliš laškujícího“ s poznámkou, že oba spisy na více místech podávají o tom nezvratný důkaz a že přemnozí učení a zbožní lidé, ač se to vůbec pochopiti nedá, dali se jimi opravdu napáliti. A Andreae sám vícekráte vyjádřil se o rosenkreuzerských spisech, že

jsou to posměšky, povídačky a báchorky. Ostatně týž ve svém životopise napsal doslova: „Se risisse semper Rosaecrucianam fabulam et curiositatis fraterculos fuisse insectatum,“ t. j. „Vždy vysmíval jsem se báchorce o rosenkreuzeřích a posměchem stíhal jsem její prazvláštní bratříčky.“ A ve spise: „Turris Babel, seu indiciorum de fraternitate Rosaceae crucis chaos,“ t. j. „Babylonská věž čili chaos názorů o bratřích rosenkreuzerů,“ jehož účelem, jak se zdá, bylo, aby ti, kdož spiskem „Fama“ na scestí byli svedeni, vystřízlivěli, volá: „Poslyšte, lidičky, kdož marně čekáte na bratrstvo rosenkreuzerů, že komedie už je dohrána. Spisek „Fama“ ji začal a týž ji končí.“ Konečně totéž téměř doslova opakuje se i v jiných Andreaeových spisech.

Namítají sice někteří, že Andreae spiskem „Fama“ nemínil se komukoliv vysmívati, ale že opravdu zanášel se myšlenkou nového spolku, či chtěl vpravdě založiti mystickou společnost rosenkreuzerů, ale rozumně nedá se podobná námitka vůbec hájiti, ježto je v přímém odporu s charakterem Andreaeovým, který nikdy neoddával se mystickým přeludům, ale byl skrz na skrz mužem praktickým a jenom o prakticko užitečné spolky bez jakéhokoli nábožensko blouznivého zabarvení usiloval, jak toho důkazem byla „Fraternitas christiana,“ t. j. „Křesťanské

bratrstvo,“ založené jím k udržení pravé evangelické víry a opravdové zbožnosti mezi protestantskými kazateli a které ještě dlouho i po jeho smrti se udrželo. Vždyť i sám Komenský byl jejím členem.

Také nedá se hájiti námitka, že Andreae spiskem „Fama“ usiloval o založení inteligentní společnosti učenců, jež by rozumem snažila se dopátrati všech posud skrytých pravd, ježto cesta, kterou by byl k tomu si zvolil, byla nejen nerozumnou, ale přímo pošetilou a spiskem „Fama“ právě ti byli v nadšení uvedeni, kdož nevynikali ani rozumem a ani inteligencí. Zůstává tedy jediné správnou domněnka, že Andreae spisy svými nemínil nic jiného, nežli satiricky vyličiti hlouposti a přepjatosti své doby a tím prospěti všem souvěkovcům.

Posléze i otázka, proč Andreae pro své blouznivce zvolil jméno rosenkreuzerů, dá se dosti lehce a snadno rozluštit. Poprvé totiž použil Andreae tohoto jména ve spise „Chemická svatba,“ ježto kříž a růže bývály od pradávna oblíbenými znaky a symboly nejen alchymistů, ale i theosofie. Mimo to Andreae sám měl ve znaku kříž a čtyři růže. Proto také zcela důsledně své hrdiny, jež si sám vybájl, nazval nejen rosenkreuzery, ale podržel si je i ve všech ostatních svých spisech, ač skutečného rosen-

kreuzera ani sám a ani kdokoliv z jeho současníků, t. j. nikdo nikdy neviděl.

O objevení autora rosenkreuzerských spisů.

Prvním, kdo k autorství Andreaeově při hlavních rosenkreuzerských spisech poukázal,¹⁾ byl Bohumír Arnold. Arnold to-

¹⁾ Literatura o rosenkreuzeřích je velmi obsáhlá. Mimo již připomenuté auktory psali o nich: Gottf. Arnold „Unparteiische Kirchen u. Ketzerhistorie“, ve Frankfurtě 1729, v díle II., knize XVII., kap. 18, na str. 640 nn, dále v Doplncích na str. 947, n.; Johann Gottfr. Herder v „Sämtl. Werke“, vydaných od B. Suphana XV, 57, n.; XVI., 298, n., 591 n; Christ. Gottl. von Murr „Ueber den wahren Ursprung der Rosenkreuze u. des Freimaurerordens“ v Sulzbachu 1803; Johann Gottl. Buhle „Ueber den Ursprung u. die vornehmsten Schicksale der Orden der Rosenkreuzer u. Freimaurer“, v Göttingách 1804; Friedr. Nicolai „Einige Bemerkungen über den Ursprung und die Geschichte der Rosenkreuzer u. Freimaurer“, v Berlíně 1806; Wilh. Hoszbach „Joh. Val. Andreae u. sein Zeitalter“, v Berlíně 1819; G. C. Guhrauer „Kritische Bemerkungen über den Verfasser u. den ursprünglichen Sinn und der Zweck „Fama Fraternitatis“ des Ordens der Rosenkreuzer“, v časopise vydávaném od Niednera pod názvem „Zeitschrift für histor. Theologie“, r. 1852, 298—315; Eugen Sierke „Schwärmer u. Schwindler zu Ende des 18. Jahrhunderts“, v Lipsku 1874; Hermann Kopp „Die Alchemie vom letzten Viertel des 18. Jahrh. an“ v Heidelberce 1886, jež je druhým dílem jeho spisu „Die Alchemie“; Johann Sal. Semler „Unparteiische Sammlungen zur Historie der Rosenkreuzer“, z let 1786—1788; C. L. Th. Henke „Herzog August von Braunschweig u. Joh. Val. An-

tiž opomenuv názorů před ním platných, dle nichž jedni považovali za původce rosenkreuzerských spisů Jana Taulera, „auctora německého bohosloví,“ jiní dr. Martina Luthera nebo Val. Weigela, třetí

dreae“, v časopise „Deutsche Zeitschrift für christl. Wissenschaft u. christl. Leben“ z roku 1852, 260 n.; Ferd. Christ. Baur „Geschichte d. christl. Kirche“ z roku 1863, IV, 351 n.; A. E. Waite „The real history of the Rosecrucians“, t. j. „Opravdové dějiny rosenkreuzerů“, v Londýně 1887; Johann Kváčala „J. V. Andreaes Anteil an geheimen Gesellschaften“ v „Acta et commentationes imp. universitatis Jurieviensis“ z r. 1889; W. Bergmann „J. V. Andreae u. die Rosenkreuzer“ v „Monatsheft der Comeniusgesellschaft“, VIII., 1899, 145 n.; Fr. Lundgreen „Die Fama über die Bruderschaft des Rosenkreuzes“ v „Neue kirchliche Zeitschrift“, XIV., 1903, 104 nn; Georg Klosz „Bibliographie der Freimaurer“ z r. 1844, 174 nn; Ferd. Katsch „Die Entstehung u. der wahre Endzweck der Freimaurerei“ z r. 1897, 116, nn; „Missiv an die hocherleuchtete Bruderschaft des Ordens des goldenen u. Rosenkreuzes, nebst einem vollständigen historisch-kritischen Verzeichniss von 200 Rosenkreuzenschriften vom Jahr 1614—1783“ z r. 1783; Ketmia Verne (pseudonym advokáta Jägera z Řezna) „Der Kompass der Weisen“, v Berlíně 1782; Chrysophon (pseudonym Jana Kristiana von Wöllner) „Die Pflichten der Gold u. Rosenkreuzer alten Systems“, v Altoně 1792; Max Ring „Rosenkreuzer u. Illuminaten“, v Berlíně 1861, ve 4 svazcích; Dr. Georg Schuster „Die geheimen Gessellschaften, Verbindungen u. Orden“, v Lipsku z r. 1906 ve 2 svazcích; H. Hettner „Der Briefwechsel zwischen G. Forster u S. Th. Sömmering“, v Brunšviku z r. 1877, atd.

Jana Arndta anebo Jáchyma Jungia a p.,⁸⁾ uchoпил se nápadné podobnosti mezi spiskem „Chemická svatba“, jehož autor v osobě Jana Andreae zcela určitě byl znám, a spiskem „Fama“ a tak došel k poznání, že autorem obou musí býti jedna a táž osoba, t. j. Jan Val. Andreae, „výborný vy-

⁸⁾ Gottfried Arnold, protestantský bohoslovec, narodil se r. 1666 a zemřel r. 1714. Sepsal přes 50 spisů historických a mystických. Jeho „Nestranné církevní a kacířské dějiny“, ač protestantsky zbarveny, byly svého času nejpřednějším dějepisným spísem. — Jan Tauler, zemřelý ve Strasburce r. 1361 považuje se za největšího německého kazatele a mystika. Byl dominikánem, ale v letech 1339–1345 pěstoval přátelské styky se sektou „Božích přátel“ v Basileji, kdež prý také v letech 1340–1343 podrobil se u nich těžkým asketickým cvičením. Za to však již od r. 1352 kázal opětně u dominikánů ve Strasburce. Z těchto důvodů hlásí se k němu jak katolíci, tak protestanté, ač příslušnost Taulerova k „Božím přátelům“ není posud dostatečně historicky prokázaná. — Valentin Weigel, zakladatel mystické sekty „weigeliánů“ a pastor v Copavě, narodil se r. 1533 a zemřel roku 1588. Napsal více spisů, sloužících hlavně propagaci své sekty. Byl velikým nepřítelem všech kontesí a zvláště luteránů, kteří jeho spisy r. 1624 v Saské Kamenici veřejně spálili. — Jan Arndt, velmi učený luterský pastor, narodil se r. 1555 a zemřel r. 1621. Sepsal více spisů, z nichž světové známosti došla zvláště kniha „Die vier Bücher vom wahren Christenthum“ z r. 1610. — Jáchim Jungius, t. j. Jung, filosof a přírodovědec narodil se r. 1587 a zemřel 1657. Byl mužem učeným a ve filosofii snažil se zavést „reformní“ směr.

nálezce, zakladatel a poslední vysloužilý rosenkreuzerů.“ Při tom ovšem Arnold neopovážil se existenci rosenkreuzerů popírat, ale spíše, jak se zdá, s ní sympatisoval. Za to nástupce Arnoldův při studiu rosenkreuzerů, Herder, již bez milosrdenství prohlásil je za nápad a satirický výmysl „virtemberského bohoslovce a básníka.“

Tím byl dán podnět k literárním sporům mezi Semlerem a Nicolaim. Semler totiž autorství Andreaeovo při rosenkreuzerských spisech popíral a Nicolai je hájil, Potom Hoszbach a Guhrauer důvody pro autorství Andreaeovo sesílili tak, že Ferdinand Kristian Baur mohl pronést rozsudek, dle něhož oba spisky, a to „Fama“ a „Vyznání“ nesporně vyšly ze satirického pera Jana Val. Andreae, „křesťanského Luciána,“⁹⁾ ač nepostrádají jako každá satira tendenčně opravdového základu. Musí se totiž přísně rozeznávat mezi fantastickou slupkou a vážnou tendencí, kterýžto rozdíl ve všech spisech Andreaeových, spisek „Fama“ předcházejících i následujících, je důsledně sledován.

⁹⁾ T. j. vtipkaře a satirika. Lucian či vlastně Lukianos, pocházející ze židovstva, byl řeckým sofistou. Napsal několik spisků, v nichž po většině v satirických rozmluvách líčí humoristicky a sarkasticky slabosti své doby. Žil v letech 125—190 po Kristu Pánu.

Než, protože místo jádra či tendence byla pojímána vážně slupka, odpoutal se spisovatel záhy od duchů, jež vyvolati nechtěl. Tím autorství při spisech rosenkreuzerských může Andreaeovi býti upíráno jen od těch bohoslovců, kdož jeho nitru nemíní přičísti dvojaké jednání a pak od svobodných zednářů, a to z důvodů na snadě jsoucích, jímž však s velmi dobrým výsledkem postavil se na odpor B e g e m a n n, nejlepší znatel zednářských dějin vůbec.

Je sice dále pravda, že Andreae silnými slovy zřekl se komedie, obsažené ve spise „Fama“, ale autorství své při jejím vzniku přece nikde výslovně nepopřel a ani nikde upírati se neodvážil v přesvědčení, že by to nebylo čestno. Než podobně jako o spise „Fama“ vyjádřil se též Andreae i o druhém svém spise „Chemická svatba“, k jehož autorství se sám přiznal. Alespoň nazývá jej také „ludibrium plane futile“, t. j. „hříčkou naprosto směšnou“, jejíž „inanitytem curiosorum“, t. j. „nesmyslnost moderních směrů“ staví na pranýř. Je to sice, jak ze života Andrèaeova jasno, dílo, pocházející z dob nedospělého mládí, s nedůslednou charakteristikou a hloupou nannoze fantasií, ale formou a obsahem co nejúžeji souvisící s oběma základními spisy rosenkreuzerů i pokud se týče jména hlavní osoby, čili přímou anticipací těchž spisů.

„Chemická svatba“ však není, jak se tvrdívá *travestií*¹⁰⁾ spisku „Fama“, poněvadž v tomto případě by musila vypadati zcela jinak. Ba ani to nedá se hájiti, že místa v „Chemické svatbě“, odpovídající znění míst ve spisku „Fama“, byla do „Chemické svatby“ později vsunuta, neboť mimo společné jméno hrdiny přicházejí tam i jiné stejné výrazy stále se opakující, jako na př. o alchymistech, že tito jsou holobrádkové, kluci a p. Je tedy nesporno, že „Chemická svatba“, jež dle přiznání jejího spisovatele byla r. 1603 napsána, i co do vnější formy i co do vnitřní tendence, je prvním vypracováním rosenkreuzerské idee, jež se spiskem „Fama“ mělo kolem roku 1614 účelem propagovati „novou reformaci“ světa.

Tážeme-li se však, v čem tato reformace či obnova světa měla záležeti, t. j. určitěji řečeno, co bylo formální slupkou a co jádrem či vážnou tendencí při rosenkreuzerských pracích Andreaevých, tu dle Guhrauera a Baura fantastické tahy jich vzaly počátek z rytířských idyl a cestovních románů své doby, či dle Katsche z alchymistických bájí a měly účelem vzbuditi zájem pro věci vážné a hluboké. Alespoň postava Kristiána Rosenkreuze najisto upomíná na *Theofra-*

¹⁰⁾ T. j. komickým či satirickým přebásněním známé básně, při níž by vážný obsah byl v podstatě ponechán, ale formou sesměšněn.

sta z Hohenheima a jeho jméno naznačuje cíl, k němuž Andreae směřoval. Jméno „Kristián“ totiž upomíná na autora spisku „Christianopolis“ a jméno „Rosenkreuz“ zase na rodný znak Andreaeův, jímž byl „Ondřejský kříž“ se čtyřmi červenými růžemi, zastíněnými dvěma křídly. Ostatně celé jméno Kristian Rosenkreuz mělo dle Hoszbacha upomínati na průpověď Lutherovu: „Des Christen Herz auf Rosen geht, wenns mitten unterm Kreuze steht,“ t. j. „Srdce křesťanovo obsypáno bývá růžemi, nalézá-li se právě ve středu pod křížem“¹¹⁾ a dvě křídla měla naznačovati ochranu Hospodinovu, jak jasně i z průpovědi Andreaeovy, uvedené na konci spisku „Fama“ dle žalmu 17. ve verši 8.: „Ve stínu křídel Tvých, Hospodine,“ z té průpovědi, jež přeskupením dávala a n a g r a m: „Johannes Val. Andreae, stipendiarius Tubingensis,“ t. j. „Jan Val. Andreae, stipendista a posluchač university tubínské.“¹²⁾

Při tom formální stránka prací Andreaeových, reprezentující se v osobě Kristiána Rosenkreuze a vzatá jinak z časových po-

¹¹⁾ Přebásněno ve verše mohlo by zníti: „V srdci našem vzplá vždy růží květ — může-li se v stínu kříže chvět“.

¹²⁾ Anagram, t. j. přestavení slova či vtipná hříčka, kteráž z daných slov tvoří nová přesmyknutím jedné nebo více písmen.

měří a usilující o jich sesměšnění, obrážela se více v „Chemické svatbě“, než ve „Famě“ anebo ve „Vyznání“. Ostatně se směšností byl zároveň dle doznání autora sledován také vážný cíl, jímž bylo postavit na pranýř „inanitatem curiosorum,“ t. j. „pošetilost moderních směrů.“ Vždyť dle Hoszbacha Andreae slovem „curiosa“ nic jiného nevyrozumívá, než chorobu své doby, již byl přepjatý zájem o „tajemná umění“ a „tajné vědy.“ Chtěl tedy Andreae varovati před alchymii, jež ovanutá byvší tajnými tradicemi slibovala vyrábění zlata a neměla nic společného s medicinou, jež snaží se léčiti všechny nemoce. Alespoň opravdovým zlatem a jediným léčivem dle Andreaeova přesvědčení může býti a jedině je křesťanská pravda, obsažená v Písmě sv. Mimo to v tehdejších zlých časech, kdy prý nastává boj opravdových křesťanů s papežstvím, jež je říší Antikristovou, je nutno, aby všichni, kdož hlásí se k církvím reformovaným, semkli se k praktickému vykonávání svého náboženského přesvědčení.

Slovem Andreae ve svých rosenkreuzerských spisech směšoval žert a vtip s vážnými myšlenkami a svými domněnkami, jak vůbec rád činíval a jak sám také při spisku „Menipp“ prozradil slovy: „Ut per lusum et ingeniosa allectamenta seria agerem et

Christianismu amorem propinarem,“ t. j. „A-
nych posměchem jednak vážné pravdy srd-
ím lidským učinil lahodnými a jednak, a-
nych šířil lásku ku křesťanství.“

O rosenkreuzerské mystifikaci.

Andreaeovy spisy „Fama“ a „Vyznání“
sotva byly vydány, způsobily všude mnoho
rozhledu a nepokoje. Byly vydány nejen
v Kasselu ve více vydáních, ale i ve Frank-
furtě nad Mohanem, Gdansku, Marburgu a j.
Byly také překládány, jako na př. do ho-
landštiny dle frankfurtského vydání z roku
1615, a p., poněvadž tehdejší doba, věřící
v alchymistické a theosofické tajné tradi-
ce, žila v přepjatém okultismu. Proto nedivu,
že jednak celé zástupy toužily státi se členy
nového bratrstva rosenkreuzerů a jednak, že
někteří docela prohlašovali, že v jeho řady
jž náleží. Mimo to byli jiní, kdož chlubíce
se názvem a jménem theosofů, dali se svou
fantasií unášeti do říší opravdu báječných
a viděli tedy v rosenkreuzeřích vybájené
bytosti svých vidin a zase jiní, kdož v kal-
ných vodách mínili lovit, t. j. kdož spolé-
hajíce na lidskou lehkověrnost, chtěli vy-
užití nového spolku pro své podvody a kla-
my. Konečně byli i tací, kdož prohlédnuvše
vše důkladněji, rozpoznali, že rosenkreuze-
rové mohou státi se v ohledu věroučným

nebezpečnými i evangelíkům i katolíkům a počali tedy s nimi boj jednak pro jich hledisko k luteránské orthodoxii a jednak pro jich výpady proti papežství. Při tom ukázali se i někteří lékaři, kteří jali se obhajovati učení Galenovo oproti tak zvanému rosenkreuzerskému paracelsismu. Ale jinak kde kdo ve skutečnou existenci rosenkreuzerů věřil.

To však netrvalo dlouho. Po různu alespoň počaly ozývati se totiž hlasy, že vlastně bratrstvo rosenkreuzerů vůbec neexistuje a vše, co se o něm povídá, že je mystifikací. Než takovéto hlasy přirozeně vyvolaly zase odezvu v obráncích, k nimž v první řadě čítati sluší luterského pastora Davida Medera v durynské Nebře. Týž alespoň, jak sám vyznává, až do pozdního stáří obíral se alchymií a došel prý k témuž výsledku jako Kristian Rosenkreuz. Po Mederovi vystoupili zase na obranu rosenkreuzerů zvláště tehdy velmi proslavení alchymisté a paracelsiáni, jako na př. byli Michal Maier, osob. lékař cís. Rudolfa II., Jan Sperber, fysik Gassendi, Leibniz, Kartesius, Rob. Fludd a j. Krátce všude mluvilo se o rosenkreuzerích a jich tajné společnosti, ale přes to přece nikdo o nich nevěděl nic určitého. Tím rosenkreuzerské napjetí zachvátilo nejen Německo, ale i Anglii, Čechy, Itálii, Španělsko a Francii.

Ve Španělech rosenkreuzerům přezdívali Alombrados a v Anglii Invisibiles, t. j. jako bychom řekli Osvícenci a Neviditelní, kdežto ve Francii říkalo se jim Illuminati. Konečně hnutí rosenkreuzerské vystupňovalo se až v jakési šílenství, když pseudonymové Ireneus Agnostus, jenž vydával se za domnělého zástupce či sekretáře rosenkreuzerů a Menapius v letech 1616—1619 pošli rosenkreuzery v přčetných brožurách obhajovati.

A právě tehdy to bylo, kdy Jan Val. Andreae pod vlastním jménem vystoupil proti tomuto všeobecnému proudu a jal se častěji ve svých plně podepsaných spisech narážeti na rosenkreuzerskou mystifikaci. Když totiž, jak nyní již je prokázáno, týž zpozoval, že ve svém jednání zašel příliš daleko, t. j. že společnost lidská jeho žerty a vtipy vzala za vážnou pravdu a tím ocitla se na scestí, nutkán patrně výčitkami svědomí, chtěl napravit, co by se ještě napravit dalo. Proto, sotva rok po vydání „Chemické svatby“ uveřejnil spisek: „Invitatio ad fraternitatem Christi ad amoris candidatos,“ t. j. „Výzva těm, kdož milují Krista, k založení Jeho bratrstva,“ kde nepokrytě nazval znaky rosenkreuzerské „solum ludibrium“, t. j. „pouhým žertem“ a vážně vyzýval všecku inteligenci k založení Kristova spolku, ač již marně, poněvadž vznik války třicetileté učinil

rázem podobným snahám konec. Toliko v posledním ještě okamžiku, než se tak stalo, musil Andreae podstoupiti boj s přísně orthodoxními luterány, kteří nazývali jej pro a po odhalení rosenkreuzerské mystifikace všeobecně kacířem, jak jasno z jeho slov v „Mythologia christiana.“

Tím konec konců v základě má pravdu protestant Heřman Hermelink, jenž dějiny rosenkreuzerů vystihl následujícím úsudkem: „Po několika letech rozumnější lidé se o záležitostech rosenkreuzerů na tolik přesvědčili, že označili je tím, čím vskutku byly, totiž za jednu z největších mystifikací světových dějin. Ale přes to přece tři základní spisy rosenkreuzerů náleží nesporně právě tak k začátkům svobodného zednářství a k nehorázným podskokům XVIII. věku, jako náleží k počátkům pietismu a snahám, jichž cílem bylo federativně praktické zvrucnění křesťanství. Tehdy také literární a duševní hnutí, jež k rosenkreuzerům se připojilo, dokumentárně osvítilo nesmírnou spoustu různých kvasících se živlů, byvší symptomem do obrovské výše nakupených zápalných látek, jež před vypuknutím třicetileté vojny ve střední Evropě se shromáždily.“

O rosenkreuzerích XVIII. a XIX. století.

Válka třicetiletá a smrt Jana Valentina Andreae učinily navždy konec „veliké mystifikaci světových dějin,“ t. j. rosenkreuzerům a různým bájím o domnělém jich bratrstvu, založeném prý od Kristiána Rosenkreuze. Ale, sotva vestfálský mír r. 1648 byl uzavřen a lidé po útrapách dlouhé předcházející vojny poněkud pookřáli či na počátku XVIII. věku, tolik lákavé jméno rosenkreuzerů ožilo znovu u různých tajných společností a spolků, jichž cíle, jinak neznámé, byly vypočteny na lidskou hloupost a vyšperkovány podvody všeho druhu. Ale, spoň sem sluší zařaditi hned na počátku XVIII. století vzniklý řád „Zlaté růže se zlatým křížem“ či krátce „Zlatých rosenkreuzerů,“ jenž měl svá sídla v Haagu, Amsterdamě, Hamburku, Erfurtě, Benátkách atd., a jehož účelem bylo provozování různých theosofických, chemických a přírodních zvláštností či „umění“.

Tento však „Řád zlatých rosenkreuzerů“ neměl nic společného se zednářským spolkem rosenkreuzerů, jehož úřední název zněl: „Orden der Goldenen Rosenkreuzer,“ t. j. jako bychom řekli „Řád zlatorůžových křižníků.“ Týž alespoň vznikl v letech 1756—1768 z podnětu lékaře

B. J. Schleisze v Löwenfeldu u Sulzbachu a dr. Doppelmayera z Hofu v jižním Německu. Jeho členové z kruhů inteligentních obírali se přípravou kamene mudrců, výrobou zlata buď z kamene mudrců anebo i jinak, připravováním vše uzdravujících léků, hotovením elixíru života, citováním duchů, atd.

Mezi nimi vynikli zvláště hrabě Saint Germain, jenž pod různými pseudonymy téměř celou Evropu procestoval, elixírem života prý věk na mnohá století si prodloužil, znal prý osobně i Pána Krista i sv. apoštoly a uměl prý vyráběti také zlato a drahokamy, ač nadobro zadlužen r. 1780 zemřel;¹³⁾ Giuseppe Balsamo, vystupující

¹³⁾ „Národní Politika“ dne 23. června 1926 věnovala tomuto dobrodruhovi celý feuilleton z pera Karla Žáka pod názvem: „Žije dosud — 261 letý?“ Tu se dí: „Hrabě d : St. Germain je jmenován obyčejně spolu s neméně známými — neznámými dobrodruhy Casanovou, Cagliostrem a Mesmerem. Casanova byl literát, Cagliostro mag čili „kouzelník“ a podvodník, Mesmer lékař a vynálezce domnělé léčební metody živočišným magnetismem, jenž byl po svém vynálezci nazván „mesmerismem“. K otázce, kdo byl „hrabě de St. Germain“, odpovídají jeho současníci: byl mistr hry na housle a na klavír, vynikající (?) básník, vynálezce barviv, která vyráběl podle postupů tehdy zcela neznámých, nepředstižný znalec dějepisu do podrobností, které mohly býti známy jen současníkům (!) dotyčných epoch. Je zjištěno, že St. Germain mluvil francouzsky, anglicky, italsky, španělsky, německy a por-

portugalsky stejně plynne a bez cizozemského přízvuku. Znalost lidí měl St. Germain právě tak velikou, jako umění, s nimi jednat. Domy nejvyšších šlechticů byly St. Germainovi vždycky přístupny. Zdálo se, že jmění St. Germainovo bylo veliké, ač nikdo nevěděl, odkud toto jmění plyne — soudilo se však, že ze špionáže. Nikdy však, pokud zjištěno, nepřijal St. Germain od nikoho nejmenší hmotný prospěch. I nepřátelé St. Germainovi vytýkali mu jen nezřízenou ctižádost — nikdy hrabivost.

Biografie „hraběte St. Germaina“ se dosud nezdařila — ani Cooperovi Oakleyovi, ani G. Bertoldu Volzovi, ač jejich publikace jsou po dokumentární stránce velmi svědomité, sepsané m. j. na podkladě „Paměti“ hraběnky d'Adhémar, sv. pána Clenchena a lanckraběte Karla hessenského. Ale ani tyto současníci St. Germainovi nemohli udat, kdo tento pověstný dobrodruh byl a odkud pocházel. Dle jedněch byl nemanželský syn vdovy španělského krále Karla II. a kteréhos bankéře, dle jiných portugalský nebo alsaský žid, dle třetích syn berního z piemontského městečka Rotonda, dle dalších pramenů nemanželský syn portugalského krále. Jméno „St. Germain“ prohlašoval jeho nositel sám za přijaté; St. Germain vystupoval však také pod jmény hrabě Soltykov, markýz de Montferrat, hrabě de Bellamare, Weldon i Weldone, Schöning a Leghorn. Avšak St. Germain vystupoval také v četných německých městech pod jménem „hrabě Tsarogy“. Okolnosti, že toto jméno mohlo vzniknout přestavěním písmen jména „Rakoczi“, byla vyvolána pověst, že St. Germain byl sedmihradským knížetem, bojovníkem za svobodu Uher, hrdinou a mučedníkem Františkem Rakoczem II. nebo jeho synem, nebo aspoň členem jeho rodiny.

Byl-li St. Germain skutečně členem této knížecí rodiny, byly vysvětlitelné jeho bohatství i skutečnost, že jeho důvěrnými přáteli byly ministři, čle-

nové nejvyšší šlechty, ba panující knížata, tedy členové kruhů, které by tehdy nebyly bývaly přístupny sprostému dobrodruhu. Ostatně odpovídalo zcela zvykům oněch dob, že „vznešení pánové“ cestovali pod přijatými jmény, zvláště jestliže chtěli uniknout všelikým pátráním nebo dokonce pronásledováním, což by bylo jistě se přihodilo členu rodiny Rakocziů, dané do achtu všemocnými Habsburky.

Kolem r. 1710 byl St. Germain ve společenském středisku benátské aristokracie. Mezi dámami, jejichž přízeň si dobyl svými skvělými a různými vlohami tento muž, tehdy prý asi 45letý, byla také choť francouzského vyslance hraběte de Gergy. Půlstoletí potom sešla se paní de Gergy se St. Germainem zase v kterémś pařížském saloně a zjistila, jak napsala, že muž, jenž dle jejích výpočtů čítal tehdy 95 roků svého věku — byl narozen tedy asi r. 1665 — neměl ve tváři ani jediné vrásky! Následkem tohoto zjištění paní de Gergy rozšířila se tehdy v Paříži pověst, že St. Germain má „životní elixir“ čili „universální lék“ proti stárnutí. St. Germain sám nepopíral, že umí připravovat jisté sílicí prostředky, ale vysvětloval svou mladistvost rozumným způsobem života. Je zjištěno, že St. Germain nehýřil, nesúčastnil se nikdy pitek, tehdy velice rozšířených, a zdá se, že nejedl masa a nepil lihovin. St. Germain nevyvracel ve své hrdosti — nebo z opatrnosti — nikdy pověsti a pomluvy, které byly o něm šířeny a které zacházely až k roznášení pověsti, že kteráś komorná se po užití jeho „universálního léku“ proměnila v malé děcko, lezla po podlaze a cucala palec své nohy . . . K zatemnění osoby St. Germaina přispěla také okolnost, že se zaň vydával a na jeho účet prováděl všeliká taškářství kterýśi obskurní dobrodruh, který dovedl velice obratně napodobit různé osobnosti.

St. Germain byl přítelem a důvěrníkem paní de Pompadour a francouzského krále Ludvíka XV.,

jenž mu za všeliké důležité služby přenechal zámek Chambord. Vyslal jej r. 1760 do Holandska, aby za rady jeho ministrů vyjednával o mír s Anglií. Tamní francouzský vyslanec tuto činnost St.-Germainovu však zmařil, Ludvík XV. musil St. Germaina nechat padnout a St. Germaina vypovědět z Francie. Z vůle této byl St. Germain pak pronásledován také Anglií, Rakouskem a Holandskem a dostal se r. 1762 až do Ruska, kde hrál, jak se zdá, tajnou, ale rozhodující úlohu v revoluci, která dopomohla Kateřině II. na carský trůn. Jisto je, že byl St. Germain z nejdůvěrnějších přátel milce Kateřina a strůjce její revoluce generála knížete Orlova a že měl titul ruského generála. Posledním zpatitelným pobytem St. Germaina bylo Eckernförde ve Šlesviku, kdež mu hesenský lantkrabě Karel, jenž byl v dánských službách, zařídil pracovnu, a kdež St. Germain žil skromně a uzavřeně zcela svým chemickým studiím, kterými předstihl několik generací.

V Eckernförde prý St. Germain r. 1784 — tedy 119letý! — zemřel. Pravíme, ač tamní kostelní kniha má úřední zápis o jeho smrti, „prý“, protože je zjištěno, že se St. Germain r. 1785, tedy po své domnělé smrti, účastnil se St. Martinem, Cagliostroem a Mesmerem schůzí svobodných zednářů v Paříži a Wilhelmsbachu. Byl to St. Germain nebo onen zmíněný dobrodruh, který jej tak dovedně uměl napodobit? — Ale nejen to: r. 1788, tedy čtyři roky po své smrti, navštívil St. Germain v Paříži zmíněnou hraběnkou d'Adhémar a předpověděl jí mnohé podrobnosti z nastávající francouzské revoluce. Tato hraběnka viděla prý St. Germaina ještě několikrát potom, naposled r. 1820, tedy 36 roků po jeho domnělé smrti! Dle „Wiener Denkwürdigkeiten“ F. Gräffera navštívil St. Germain r. 1788 — tedy 123letý! — vídeňské svobodné zednáře. F. Gräffer tuto návštěvu podrobně popisuje!

— St. Germain řekl hraběnce d'Adhémar při jedné ze svých posledních schůzek s ní, že odjede nyní na 80 roků z Evropy a že potom zase vystoupí na veřejnost.

Čtenář se chytí jistě za hlavu, čte-li tyto údaje, které jsou doloženy historickými dokumenty, proti nimž prý nelze mít námitek. Ale chytí se za hlavu jistě několikrát, doví-li se, že anglický kněz E. Francis Udny píše ve své knize „Prakřesťanství“ asi toto: „St. Germain byl totožný s Františkem Rakoczim II., knížetem sedmihradským, téhož domnělá smrt r. 1735 byla rovněž mystifikací. St. Germain měl znalost a ovládání přírodních sil, které přesahovaly vysoko úroveň 18. století, ba které nejsou ani přibližně dosaženy 20. stoletím (!) Tímto způsobem bylo St. Germainovi umožněno dosíci věku, z něhož věk průměrných lidí, potácejících se v nevědomosti a pošetilosti, bývá jen nepatrným zlomkem“. Udny jde dokonce tak daleko, že tvrdí, že „hrabě St. Germain“ — žije dosud a že „užívá tajemství přírody, jím prozkoumaných, aby sloužil trpícímu lidstvu jako pomáhající starší bratr. Jsa stále na cestách, putuje od jednoho dílu světa ke druhému, stejně veliký jako neznámý a nepoznán,“ je prý jedním z těch, kteří společně s velkými mudrci Orientu, hlavně Indie, „joghimy“, tvoří vlastní tajnou vládu světa a řídí neklamnou rukou mistrů část osudu lidstva.

V drsné horské krajině Sedmihradska je starobylý zámek, polo rozpadlý, jehož vlastníkem byl prý tajemný Rakoczi-St. Germain. Starý kastelán, od nepaměti jediný obyvatel tohoto zámku, provádí hosty vysokými, velkými síněmi tohoto hradu a odpovídá ke všem otázkám zvědavců, vyjímaje jednu otázku — po jeho pánu. Kdo by prý mohl říci, zda ústa kastelánová uzamyká nevědomost nebo mlčelivost? Tak končí podivná historie o „hraběti de St. Germain.“ jak začala: nezodpověděnou

pod přijatým jménem hrabě Alessandro Capliostro, podvodník všeho druhu, jenž r. 1795 v žaláři římském skonal; Jan Jiří Schrepfer, kavárník v Lipsku, jenž r. 1774 prodluhy se zastřelil; Jan Rudolf z Bischoffswerderu, žák Schrepferův, jenž po dediv po svém učiteli různé přístroje k citování duchů, t. j. duší zemřelých a tinkturu k udržení mládí, získal si jako duchaplný zednář přízeň pruského krále Bedřicha Viléma II. a tím počal až do své smrti r. 1803 ve vojenských a diplomatických kruzích pruského dvora hráti důležitou úlohu; pastor Jan Kristian Wöllner, jenž byv Bedřichem Vilémem II. povýšen mezi šlechtice stal se r. 1788 pruským ministrem záležitostí duchovních, vydal r. 1788 pověstný „Náboženský edikt“ a setrval v hodnosti své až do r. 1798; pruský král Bedřich Vilém II. a j.

Tito zednářští rosenkreuzerové, jichž členové nalézali se ve všech zemích evropských

otázkou. Všecko ostatní zůstává zahaleno temnem, do kterého vnesou světlo teprve snad doby budoucí. K vyvolání tohoto temna přispěl hlavně zmíněný hessenský lantkrabě Karel, který všechny listiny svého chráněnce St. Germaina dal spálit a odepřel všecky vysvětlivky o jeho osobnosti. Prozatím zůstává „hrabě de St. Germain“ problemem: pro filosofy, přírodovědce, sociology a techniky, kteří hledají vysvětlení pro jevy nevysvětlitelné nebo nevysvětlitelné“

a zvláště v Rusku, považovali původní, t. j. domnělé rosenkreuzery ze XVII. století nejen za historickou skutečnost, ale také přejali z literatury o nich jednajících, ba i ze satirických spisů jich odpůrců, různé zvyky, obřady a obyčeje, čímž, jak vyjádřil se Katsch, „žerty a vtipy Jana Val. Andreae a Ireneae Agnosty v oboru svobodného zednářství kanonisovali.“ A právě touto okolností byl dán podnět předním historikům tehdejší doby, jako byli: Herder, Semler, Nicolai, Buhle a j., aby znovu dějinám a zvláště vzniku domnělých rosenkreuzerů XVII. věku, založených prý od Kristiana Rosenkreuze, věnovali své vědomosti a novou píli a tak prokázali Andreaeovu mystifikaci světových dějin v opravdovém světle.

Konečně k rosenkreuzerům XVIII. věku sluší také přičísti přírodovědce a cestovatele Jiřího Forstera s jeho přítelem anatomem Samuelem Tomášem Sömmeringem a jinými, poněvadž tito, ač nenáleželi ani k domnělým rosenkreuzerům XVII. věku a ani k těmže z věku XVIII. čili ani k řádu zlaté růže se zlatým křížem a ani k řádu zlatorůživých křížníků, ba ani ač nevytvořili vlastního řádu, přece nemálo přispěli k vysvětlení rosenkreuzerských snah. Proto Raich nazývá je krátce „pozoruhodným zjevem“ v dějinách rosenkreuzerů. Forster totiž se Sömmeringem u-

andivše se v Kasselu po celý život svůj obírali se rosenkreuzerskými pošetilostmi z doby XVII. věku a usilovali zejména o vynález kamene mudrců. Posléze však přece vzešlo jim světlo, jak patrně z dopisu Forsterova k Sömmeringovi dne 14. května 1784, kdež se praví: „Je to až příliš mnoho, co posud jsme již zakusili. Náš míšek se vyprázdnil. Čas byl promarněn. Duševní síla zlomena nebo silně oslabena. Rozum zblbnul. Paměť byla neužitečným brakem přeplněna a naše zásady byly pochovány a zničeny.“

Než přes to po šesti dnech, když týž Forster sešel se s přítelem Nicolaim, jenž vždy a ve všem čenichal jen a jen jesuity a když Nicolai potěšil jej slovy: „Naše všechny předpoklady jsou zcela správné, ale superiores incogniti (t. j. neznámí páni) S. J. (t. j. z jesuitů) zůstávají věčně stejní jako od pradávna a bez výjimky derou se do všech sekt, kdež chtějí býti primum mobile (t. j. vůdčí)“ vrátil se Forster znovu k rosenkreuzerským myšlenkám a podskokům v domněnce, že musí stůj co stůj a vzdor jesuitským piklům, jež mu také Sömmering neustále připomínal a dotvrzoval, dojít k žádoucím výsledkům a vynálezu. Ale nedošel. Proto, prohlásiv koncem roku 1787, a to dne 12. prosince, že jesuité nebyli v žádném styku s rosenkreuzery XVII. věku, v březnu

r. 1788 odvrátil se od svých přátel Nicolaiho, a Sömmeringa jakož i od svého spolupracovníka Biestera s výrokem: „Za rosenkreu-ry skrývají se jen a jen pověra, blouzníství, hloupost a bídáctví“ a více již do své smrti, jež jej r. 1794 zastihla, nechtěl o rosenkreuzerích ani slyšeti.

Ale tím přece nevymizelo jméno rosenkreuzerů z dějin nadobro. Alespoň ještě v XIX. věku tu žilo a žije dosud. V sedmdesátých letech totiž téhož století založen byl v Německu „Rosenkreuzerbund“, t. j. „Svaz rosenkreuzerů“, jak o něm zachoval zprávy dr. František Hartmann v knize „Unter den Adepten“, t. j. „Mezi adepty“ a jemuž tento sám i s přítelem svým dr. Karlem Kellnerem až do r. 1905 přináleželi. Mimo to markýz Viktor Stanislav de Guaitou založil r. 1882 ve Francii „Kabalistický řád Rosenkreuzerů“ a odpadlý katolický kněz Josephin Peladan ve Francii r. 1893 zase „Třetí řád rosenkreuzerů.“ Avšak tyto řády i se Svazem rosenkreuzerů byly a jsou již vlastně spolky zednářskými v nejprísnějším a nejvlastnějším slova smyslu.

„Kabalistický řád rosenkreuzerů“ má totiž zcela dle vzoru zednářského tři stupně, a to bakalaureát, licenciát a doktorát kabbaly. Je řízen nejvyšší radou, jež skládá se ze tří komor. Velmistrem jeho je sám

zakladatel markýz Viktor Stanislav de Guaitou. Do kruhu zasvěcenců tohoto řádu má přístup jen ten, kdo má tři stupně martinistického řádu a složil přísné zkoušky či rigoroza z kabalistických věd, jichž these uveřejňuje časopis „Initiation“. Jinak řád sám kryje se tvrzením, že snaží se potlačovati černou magii a odhalovati podvodníky, kteří zvráceným magnetismem poškozují bližní. I z Čech hlásí se k němu několik příslušníků.

„Třetí řád rosenkreuzerů“ pracuje zase proticírkevně a protiřímsky a toliko na zlákaní nevědomých kryje se jménem třetího řádu, jenž jak známo, jako odvětví některých katolických řeholí, na př. františkánů, dominikánů, a p., svou oblibou dodělal se u věřících značných úspěchů. Ostatně tento zednářský podnik odpadlíka Peladana zůstal a posud zůstává ve Francii celkem neznám.

O rosenkreuzerích v zemích českých.

Ottův slovník naučný, odbyv rosenkreuzery celkem dvanácti neúplnými řádky,¹⁴⁾ o těchže v zemích českých nemá ani písmeny. A přece i tu žili mnozí jich pří-

¹⁴⁾ Praví doslova: „Rosenkreuzerové byli členové tajných společností v XVII., ale hlavně v XVIII. st., jejichž původ dobře určití nelze. Co o nich vypravuje Joh. Val. Andreae ve své „Fama fraternitatis“

vrženci, pokud se ovšem věřilo v existenci rosenkreuzerských bájí, obsažených ve spise Andreaeově „Pověst“. Byli to většinou cizozemci, hvězdáři a alchymisté, kteří kdys u císařského dvora Rudolfa II. došli stkvělého zaopatření a po smrti svého mecenáše v Čechách zůstali. Ale byli to také lidé domácí, nekatolíci, ač ne v takové míře a v takovém počtu, jak tomu chtí mnohé publikace, ať české, ať jinojazyčné, jež docela tvrdívají, že tak zvaná Jednota česko-bratrská nebyla ničím jiným, než sdružením, ovládaným rosenkreuzery anebo alespoň jich přívrženci a p. Vždyť, vezmeme-li za podklad jediné správné historické faktum, že před vydáním spisu Andreaeova „Pověst“, t. j. že před rokem 1614 vůbec nikde o rosenkreuzeřích nedá se mluvit, a odmítneme-li z tohoto důvodu, co napsali ti, kdož datují vznik této tajné společnosti již od dob zrušení templářů z r. 1312, bude nesporno, že k rosenkreuzerům v zemích českých můžeme čítati jenom muže, kteří v době Matyášově, Fridricha Falckého a v době bitvy bělohorské s rosenkreuzery buď

(1614), nemá, jak se zdá, žádného věcného podkladu. V XVIII. století vznikl v Německu řád podobný rosenkreuzerům, který se dostal do styku se zednářstvím a časem v něm zanikl. Většina zpráv o rosenkreuzeřích, které nás došly, postrádá vší spolehlivosti“. D. c., XXI., 975.

sympatisovali anebo za jich členy sami sebe považovali.

A tu nade vši pochybnost lze tvrditi, že hned po vydání tří základních prací o rosenkreuzeřích, k nimž záhy přidružily se r. 1616 ještě „Chemická svatba“ a r. 1618 Michala Maiera z Rendsburka, bývalého osobního lékaře císaře Rudolfa II., „Themis aurea“, t. j. „Zlatá spravedlnost“, vzbuzena byla v českém vědeckém světě valná zvědavost seznámiti se s domněle novým sdružením evropských inteligentů a že zanedlouho i řady inteligentních Čechů rozdělily se ve dva tábory právě tak, jako tomu bylo v Němcích, z nichž jedni v existenci rosenkreuzerů věřili a druzí ji popírali. Tak na př. Mikuláš Albrecht z Kaménka, děkan filosofické fakulty pražské, odmítá vše, co o rosenkreuzeřích se píše a útočí na jejich obhájce v zemi české. Podobně činí i protestant Zachariáš Theobald, nazýváje rosenkreuzery kacírskou sektou, dále jezuíta Adam Tanner s poukazem na Descarta a dr. Brelera, kteří pátrali po rosenkreuzeřích, ale žádných nenalezli, a jiní. Opakem zase mezi zastánci rosenkreuzerů byli: Michal Maier z Rendsburku ve spise: „Silentium post clamores“, t. j. „Nastalo utišení veliké“, neznámý autor knihy: „Rosa jesuitica“, t. j. „Jesuitská růže“, Pavel Felgenhauer, neznámý spi-

sovatel knížky „Prodromus Rhodo-stauricus parergi philosophici“, t. j. „Předchůdce cyperského stavitele filosofického mimořádného díla“ a jiní.

Tehdy také to bylo, kdy po volbě Bedřicha Falckého, jenž prohlašoval se za skutečného či opravdového rosenkreuzera, objevilo se po zemích českých mnoho rosenkreuzerských proroctví, věštících slávu tohoto „zimního krále“. Taková proroctví vydali: Bon'avisus, Jano Henurides, Kryštof Kotter, Mikuláš Drabík, Kristina Poňatovská a jiní. Tomu všemu však rázem učinila konec dne 8. listopadu 1620 bitva na Bílé Hoře, po níž jakékoli zprávy o rosenkreuzerích v Čechách mizí až na poznámku Kiese wettr o v u,¹⁵⁾ že r. 1641 byli v zemi této dva členové rosenkreuzerů k smrti umučeni, aby bylo z nich vynuceno tajemství transmutace, t. j. přeměňování obyčejných kovů ve zlato. Zpráva tato však je ve skutečnosti pravdě nepodobnou, poněvadž neudává ani místo ani jména osob, mluví příliš všeobecně a zapomíná, že ti, kdož po bitvě bělohorské v Čechách žili, neměli ani času na podobné věci.

Ostatně po bitvě bělohorské, jak při tehdejších nábožensko-politických poměrech roz-

¹⁵⁾ V díle „Geschichte des neueren Occultismus“, II, 8.

umí se samo sebou, ježto zarputilí či, jak se rádo psává, své „evangelické víře věrní“ protestanté ať z Jednoty bratrské, ať z novotrukvistů musili vlast svou opustiti, nebylo vlastně tu již nikoho, kdož by rosenkreuzerským bajkám popřával sluchu. A právě tím také se stalo, že tehdy myšlenky rosenkreuzerů z Čech přenesly se mimoděk s těmi, kdož zemi tuto opustili, t. j. s exulanty do ciziny a tam zahynuly, ježto vlivem českých nábožensko politických poměrů a touhy po bývalých poměrech ve staré vlasti počaly se zabarvovati, abych tak řekl, exulantsko věštecky a proti římsko habsbursky, kteréhožto směru hlavním nositelem byl Jan Amos Komenský¹⁰⁾ s družinou některých sobě oddaných a Čechy opustivších inteligentů, jako byl na př. Pavel Skála ze Zhoře, a k nimž pojili se věštcí již z dřívějška působící, jako Drabík, Poňatovská atd.

Je totiž historicky prokázáno, že po vystěhování se z Čech hledal Komenský živé styky hlavně s učiteli, kteří hověli ve svých pracích nábožensko protestantskému směru a byli nepřáteli jak Říma tak Habsburků. Mimo to je také prokázáno, že týž tehdy pěstoval důvěrné styky s autorem rosenkreu-

¹⁰⁾ Sr. článek: „O poměru J. A. Komenského k rosenkreuzerům“ ve „Vychovateli“ r. 1927, 33, nn.

zerské „Pověsti“ Janem Val. Andreae a že byl docela členem spolku „Fraternitas christiana,“ t. j. „Křesťanského bratrstva,“ jež Andreae založil a jehož účelem bylo udržovati „pravou“ víru a opravdovou zbožnost mezi protestantskými pastory a kazateli. Ale přes to Komenský sám rosenkreuzerem nebyl, jak svědčí právě jeho důvěrné styky s Janem Andreae, poněvadž nedá se mysliti, že by muž tak inteligentní, jakým Andreae přece byl, nevyvedl z veliké mystifikace dějin svého přítele, rovněž vysoce inteligentního, i kdyby tento snad omylem v dřívějších letech této mystifikaci byl poprával sluchu. Proto, byl-li Komenský, pokud v Čechách žil, rosenkreuzerem anebo přívržencem rosenkreuzerského směru, ač ani toto není zdůvodněno, nezůstal jím za svých exulantských let, prohlédnuv jasně do zákulisí rosenkreuzerské dílny.

Možno tedy historicky stanovit, že bitvou bělohorskou domnělí čeští rosenkreuzerové zanikli jak v zemích českých, tak i v cizině a že to, co mělo stín a nádech rosenkreuzerů, bylo specificky československým výrobkem, zabarveným na způsob protiřímský a protihabsburský, nebyvší prosto pod zástěrkou věšteg ani různých podvodů a podskoků. Není proto pravdou, a ani jí býti nemůže, že „Stříbrný kruh,“ založený v Praze po státním převratě r. 1918, v němž sou-

střeďují se někteří čeští zednáři, je pokračováním rosenkreuzerů v zemích českých, buď od dob nejdávnějších anebo alespoň od časů před Bílou Horou a pobělohorských, jak tvrdí se větou: „Stříbrný kruh navazuje postupně na tradice české mythologie, husitství a českobratrství, tedy na projevy českého ducha, jež 28. říjnem 1918 opět zjevně ožily. Je nepřetržitě sepnut s českým národním a kmenovým jménem...“¹⁷⁾

¹⁷⁾ Sr. Em. Lešehrad „Pokus o historii bratrstva růže a kříže ve styku s Jednotou českobratrskou“, 89.

Modlitba zbožného ministranta před mší sv. a po mši sv.

K vyvěšení v sakristii:

Nenalepené 20 h

Nalepené na tuhém papíru 60 h

Objednávky vyřizuje

administrace družstva „Vlast“
v Praze II., Žitná ulice čis. 26 n.

Marianské písně:

Máti Páně přesvatá.

Prvních 50 výtisků s 1 harmon. nápěvem
Kč 3.—, každé další 100 bez nápěvu Kč 5.—.

Chválu vzdejme o křesťaně.

100 kusů Kč 6.—.

O Marie přemilostná!

100 kusů Kč 6.—.

Všech zvonů dnes velebně zaznívá hlas.

100 kusů Kč 6.—.

Zasílá za hotové

Družstvo Vlast v Praze II., Žitná 26 n.

Pobožnost křížové cesty.

Upravil farář Vlastimil Hálek.

Schválena nejd. arcib. Ordinariátem pražským.
Vyšla nákladem družstva Vlast a prodává se po
40 h.

Miláček Páně.

Knížka mcdlitební.

Napsal Th. Dr. Karel Lev Řehák.

Se schvál. nejdůst. arcib. konsistoře v Praze.

Doufáme, že všem duším, po dokonalosti křesťanské toužícím a Spasitele ve Svatostánku milujícím s'ložíme přemilý dárek do rukou!

Cena vázaného ex. s červenou ořízkou K 12.—.

Objednávky přijímá
administrace družstva Vlast v Praze-II 570.

Praktická ministrance

to jest odpovědi ministranta knězi při mši svaté. Text nalepen jest na dvou stranách tabulky z lepenky, takže ji může ministrant s počátku, než se dokonale slovům naučí, v ruce držeti a zase na stupně oltáře poodložit. Cena 1 kusu s pošt. Kč 1.90, bez pošt. Kč 1.60. Obyčejná ministrance spolu s výslovností, ale bez tabulky z lepenky stojí poštou 50 h, bez poštov. 20 h.

Objednávky vyřizuje administrace
Družstva Vlast v Praze II., Žitná ulice číslo 26 n.

Čtení pro mládež:

František a jeho anděl. Napsal prelát Dr. Hugo Mioni. Cena 80 hal.

Bohumil, černý sluha misionářův. Napsal B. Fontanie. Cena 80 hal.

Objednávky přijímá a vyřizuje administrace
Družstva Vlast v Praze II., Žitná ulice číslo 26.

Kostelní písně.

- Máti Páně přesvatá — 100 kusů Kč 3.—.**
Chválu vzdejme — 100 kusů Kč 10.—.
Všech zvonů dnes velebně — 100 kusů Kč 4.
K nebesům dnes zaleť písní — 100 kusů
Kč 20.—.
Matko přesvatá, láskou bohatá — 100 kusů
Kč 6.—.
Aj, což to libě zavání — 100 kusů Kč 3.—.
Pojď k matičce své — 100 kusů Kč 3.—.
Zdrávas Maria! Anděl Páně s nebe — 100
kusů Kč 6.—.
Maria, o jméno plné slasti — 100 kusů za
Kč 10.—.
Zdráv buď chlebe andělský — 100 kusů Kč 6.
Ježíši drahý — 100 kusů Kč 15.—.
Ježíši, králi nebe a země — 100 kusů Kč 6.—.
Buď matkou mou, Maria, štěstí moje! — 100
kusů Kč 10.—.
Vroucně vítán budiž, Jene svatý — 100 kusů
Kč 8.—.
O Jezu, spáso moje — 100 kusů Kč 5.—.
V Tvé Srdce, Jezu, ve svátosti — 100 kusů
Kč 5.—.
Pojď k Spasiteli — 100 kusů Kč 15.—.
Bože, co's ráčil — 100 kusů Kč 7.—.
Svatý kříži, tebe ctíme — 100 kusů Kč 5.—.
Buď vroucně uctěna, Svátosti drahá — 100
kusů Kč 20.—.

**Ěhle oltář Hospodinův září — 100 kusů
Kč 10.—.**

**O andělé dnes sstupte s hůry — 100 kusů
Kč 10.—.**

**Píseň při pobožnosti křížové cesty — 100
kusů Kč 10.—.**

Tarsicius, mučedník Eucharistie — Kč 2.—

**Půlhodina Tarsiciova před svatostánkem —
cena Kč 2.—.**

Křížová cesta ke cti Srdce Páně — 60 hal.

**Intronisace Srdce Páně (oficiální brožura
Kč 3.—.**

„Svatá Hodina“ s písní od dra Čiháka Kč 1.

**Rozjímání o 12 zaslíbeních B. S. Páně —
cena Kč 2.—.**

**Probudily se již zpěvní háje — 100 kusů
Kč 25.—.**

Ó Maria přemilostná — 100 kusů Kč 20.—.

**Zdrávas dcero, Boha Otce — 100 kusů Kč
15.—.**

Vítej milý Jesu Kriste — 100 kusů Kč 5.—.

**Objednávky přijímá a vyřizuje:
administrace Družstva Vlast v Praze-II., 570.**

Stručné dějiny církevní.

**Třetí rozmnožené a přehlédnuté vydání. Pro če-
skoslovenskou mládež napsal V. Oliva. Cena 2 Kč.**

**Objednávky vyřizuje administrace
Družstva Vlast v Praze II., Žitná ulice číslo 26 n.**

**Průčelná mládeže a stoupencům katolické
školy doporučujeme**

Vychovatele.

Vychází měsíčně za roční předplatné 30 Kč.
Pečlivě redigován přináší práce nejlepších
našich paedagogů! Neměl by chybět na
stole žádného kněze a katolických rodičů.

Milovníkům dobré zábavné četby do-
poručujeme měsíčník

Vlast.

Celoroční předplatné 32 Kč.

Kdo se zajímá o historii, sáhne po

Sborníku historickém.

Cena 18 Kč ročně.

Všechny uvedené časopisy, knihy a bro-
žury obratem zasílá

Družstvo Vlast, Praha II.,

Žitná ul. č. 26 n.

Očekáváme pevně, že přátelé a příznivci
i lidé dobré vůle podají nám ochotně ruky
pomocné, abychom mohli dále pokračovati
v intencích Družstva ku prospěchu dobré
věci.

Zdař Bůh!

V hluboké úctě

Družstvo Vlast, Praha II., Žitná ul. 26. n.